20/12/2019

Тримата старци

Веднъж един владика пътуваше с кораб от Архангелск за Соловецките острови. Със същия кораб отиваха и богомолци да се поклонят на соловецките светци. Вятърът бе попътен, времето ясно, корабът не се люлееше. Богомолците — кои лежаха, кои си похапваха, кои седяха на групички — беседваха един с друг. Излезе и владиката на палубата, започна да ходи напред и назад. Стигна до носа на кораба, гледа — застанали там повечко хора. Селянин някакъв сочи с ръка морето и говори, а хората слушат. Спря се владиката, погледна натам, дето сочеше селянинът: нищо не се вижда, само морето блести на слънцето. Доближи се владиката, заслуша се. Видя го селянинът, свали си шапката и млъкна. Видяха го и хората, също свалиха шапки.

— Не се притеснявайте от мен, братя — каза владиката. — Дойдох и аз да послушам какво разказваш ти, добри човече.

— Ами за едни старци ни разправяше тоз рибар — рече един по-смел търговец.

— Какви старци? — попита владиката, отиде до борда и седна на един сандък. — Кажи и на мен, искам и аз да чуя. Какво показваше там?

— Ей онова островче — каза селянинът и посочи напред и вдясно. — На туй, значи, островче живеят едни старци пустинници.

— И де е това островче? — попита владиката.

— Хе, по ръката ми благоволете да гледате. Виждате ли онуй облаче? Малко по-вляво от него като ивичка се вижда.

Гледа, гледа владиката – само водата блести на слънцето; очите му не са свикнали, нищо не различават.

— Не виждам — казва. — Та какви, казваш, старци живеят на този остров?

— Божи хора — отвърна селянинът. — Отдавна бях чувал за тях, ама все нямаше сгода да ги видя, а ето че миналото лято сам ги видях.

И отново повтори разказа си рибарят: как отишъл веднъж да лови риба и течението го отнесло на този остров, а той дори не знаел къде е. На заранта тръгнал да обикаля и се натъкнал на колибка. Край колибката видял един старец, а подир туй излезнали още двама; нахранили го, изсушили го и му помогнали да поправи лодката.

— И как изглеждат те? — попита владиката.

— Единият дребничък, прегърбен, съвсем стар, с вехто расо, сигур отдавна е минал стоте, бялата му брада вече почва да зеленее, а инак все се усмихва и свети като ангел небесен. Другият малко по-висок, също стар, в окъсана антерия, брадата му широка, бяла, бяла, та чак жълта, а инак силен човек: лодката ми преобърна като чебърче, докле сваря да му помогна, — и също радостен. А третият висок, с брада дълга до коленете и бяла като сняг, а инак строг, веждите му закриват очите, и целият гол, само с една препаска около слабините.

— И за какво си приказвахте? — попита владиката.

— Те повече мълком вършат всичко, а помежду си малко хортуват. Единият като погледне, другият всичко разбира. Взех да питам аз високия отдавна ли живеят тук. Намръщи се той, почна нещо да говори, разсърди се май, ама онзи, най-старият, го хвана за ръка, усмихна се — и утихна големият.

Докато селянинът говореше, корабът се доближи още повече до острова.

— Е, сега вече добре се вижда — каза търговецът. — Благоволете да погледнете, Ваше Преосвещенство — посочи с ръка той.

Владиката се вгледа. И наистина видя черна ивица — островче! Погледа,

погледа владиката, па се обърна с гръб към носа на кораба, отиде при кърмчията.

— Какво е това островче — казва, — дето се вижда там?

— А, това ли? Няма име. Те са много по тез места.

— Вярно ли е туй, дето го разправят — че там имало Божи старци?

— Разправят, Ваше Преосвещенство, ама дали е вярно — не знам. Казват, че рибарите са ги виждали. Пък може и да са празни приказки.

— А пък аз искам да ида на острова и да видя старците — каза владиката. — Как може да стане това?

— С кораба дотам не може да се стигне — рече кърмчията. — С лодка може, ама трябва да питаме капитана.

Повикаха капитана.

— Иска ми се да ги видя аз тези старци — каза владиката. — Не можете ли да ме закарате?

Почна капитанът да го разубеждава. — Абе за можене — може, ама много време ще ни отнеме, и — осмелявам се да доложа на Ваше Преосвещенство — не си струва да си губите времето с тях. Чувал съм аз от хората, че тези старци са съвсем прости и тъпи, нищо не разбират и не могат и да говорят, само мълчат като риби.

— И все пак искам — каза владиката. — Ще ви платя за труда, откарайте ме.

Нямаше що да се прави, разшетаха се моряците, пренагласиха платната. Обърна кърмчията кораба, заплаваха към острова. Сложиха за владиката стол на носа. Седи той и гледа. И целият народ се нареди до него, всички острова гледат. Онези с по-остри очи вече виждат камъните на острова и сочат колибката. А един чак и самите старци съгледа. Донесе капитанът далекоглед, погледна през него, подаде го на владиката. “Тъй вярно — казва, — ей-там на брега, по-вдясно от големия камък, са застанали трима души”.

Погледна владиката през далекогледа — вярно, стоят трима: единият висок, другият по-нисък, а третият съвсем дребен; стоят на брега, държат се за ръце.

Тогава капитанът каза на владиката: — Оттук нататък, Ваше преосвещенство, корабът не може да върви. Щом желаете, благоволете да идете с лодка, а ние тук ще хвърлим котва.

Тозчас развиха въжето, хвърлиха котвата, свалиха платното — трепна, заклати се корабът. Свалиха лодката, гребците скочиха в нея, а владиката тръгна да слиза по стълбичка. Слезна владиката, настани се в лодката; грабнаха веслата гребците, заплаваха към острова. Доближиха се на един хвърлей-камък, гледат — застанали трима старци: високият — гол, препасан с дрипа, по-ниският — в окъсана антерия, а най-старият, прегърбеният — във вехтичко расо; стоят тримата, държат се за ръце.

Доплаваха до брега, спряха. Излезна владиката.

Поклониха му се старците, благослови ги той, поклониха му се те още по-ниско. И взе да им говори тъй:

— Чух — казва, — добри старци, че вие тук душите си спасявате, Богу се молите, а пък аз, по милост Божия, съм недостоен раб Христов, турен да пасе стадото Му; та реших и вас, добри хора, да посетя и да ви поуча мъничко.

Мълчат старците, усмихват се, поглеждат се един друг.

— Кажете ми сега как душите си спасявате и как служите на Бога — рече владиката.

Въздъхна средният старец и погледна най-стария; намръщи се високият старец и погледна най-стария. И се усмихна най-възрастният, най-вехтият старец и рече:

— Не ни бива, господине, да служим на Бога, сал на себе си служим, себе си храним.

— Добре де, как се молите? — попита владиката.

И вехтият старец каза:

— Молим се тъй: “Вие сте трима, ние сме трима, милост да има”.

И щом рече това вехтият старец, дигнаха и тримата старци очи към небето и рекоха тозчас: “Вие сте трима, ние сме трима, милост да има!”

Поусмихна се владиката и рече:

— Абе вие май нещичко за Светата Троица сте чували, ама не се молите както трябва. Харесвате ми вие, старци, и виждам, че искате да угодите на Бога, ама не знаете как да Му служите. Не се казва тъй. Аз ще ви кажа как, ще ви науча.

И започна да обяснява на старците кой е Бог и как се е разкрил Той на хората; обясни им за Бога Отец, Син и Свети Дух, и рече:

— Божият Син слезна на земята да спаси хората и ни научи как да се молим. Слушайте и повтаряйте след мен.

И започна владиката: “Отче наш”. Повтори единият старец: “Отче наш”, повтори и другият: “Отче наш”, повтори и третият: “Отче наш”. — “Който си на небето”. Повториха и старците: “Който си на небето”. Ама объркa думите средният старец, не ги рече както трябва; не ги изговори добре и високият, голият старец: мустаките му бяха закрили устата — не можа чисто да ги изрече; неясно ги изфъфли и вехтият беззъб старец.

Повтори пак владиката, повториха още един път старците. И седна владиката на един камък, и застанаха край него старците, и го гледаха в устата, и повтаряха след него това, което той им казваше. И цял ден до вечерта се труди с тях владиката; и десет, и двайсет, и сто пъти повтаряше една дума, и старците я казваха след него. И бъркаха думите, и той ги поправяше, и ги караше да започнат отначало.

И не остави владиката старците, докато не ги научи на цялата молитва Господня. Казаха я те подир него, казаха я и сами. Пръв от всички я схвана средният старец и сам я повтори цялата. И го накара владиката да я каже още, и още веднъж; и другите също.

Вече бе започнало да се мръква и месечината изплуваше от морето, когато владиката стана да си върви. Сбогува се със старците, заръча им да се молят тъй, както той ги е научил, качи се в лодката и заплава към кораба.

И докато плаваше към кораба, чуваше как старците все повтарят и повтарят молитвата Господня. Доближиха кораба, не се чуваха вече гласовете на старците; само едно се виждаше в светлината на месечината: стоят на брега,

на същото място, тримата старци — най-дребният по средата, високият отдясно, а средният отляво.

Доплава владиката до кораба, качи се на борда; изтеглиха котвата, дигнаха платната, наду ги вятърът. И заплаваха пак по пътя си. Отиде владиката на кърмата, седна там и все гледаше към островчето. Изпървом старците още се виждаха, но после се скриха от погледа, виждаше се само островчето, после и то изчезна, само морето играеше в лъчите на месечината.

Легнаха богомолците да спят, утихна всичко на палубата. Но не му се спеше на владиката, седеше си той сам на кърмата, гледаше морето — там, дето се бе скрило островчето, и мислеше за добрите старци. Мислеше си за това как се радваха те, че са се научили правилно да се молят, и благодареше на Бога, че му е дал възможност да помогне на старците и да ги научи на словото Божие.

Седи си тъй владиката, размишлява, гледа морето там, дето се е скрило островчето. И му се премрежват очите — ту тук, ту там светлина по вълните проблясва… Струва му се, че нещо блести и се белее в лунните лъчи: птица ли, чайка или платно на лодка – ама се белее нещо. Затърка очи владиката: “Лодка — мисли си той — с платно се носи след нас. Ама много бързо ни догонва. Изпървом беше далеч, а сега, виж ти, е стигнала съвсем близо. И не е май лодка, на платно не прилича. Ама се носи нещо след нас, догонва ни”. И не може да разбере какво е това: да е лодка — не е, да е птица — не е, да е риба — не е! На човек прилича, ама какъв ти човек насред морето? Стана владиката, отиде при кърмчията:

— Я погледни — казва — какво е това?

— Какво е туй, брате? Какво? — пита владиката, ама вече и сам вижда — тичат по морските вълни старците, блестят белите им бради, и догонват кораба тъй, сякаш той стои на едно място!

Погледна кърмчията, ужаси се, захвърли кормилото и ревна с висок глас:

— Господи! Старците тичат след нас по морето!

Чу това нещо народът, скочиха хората, излязоха на кърмата. И що да видят: тичат старците, хванати за ръце, двамата крайни махат — “спрете, спрете!” Тичат тримата по водата като по суша.

Още не бяха спрели кораба, а старците вече се изравниха с него, застанаха

под самия борд, вдигнаха глави и заговориха един през друг:

— Забравихме, господине, всичко забравихме! Докато я повтаряхме твоята молитва — помнехме я, щом престанахме, една думичка само ни изскочи от акъла — и край, всичко забравихме! Нищо не помним, научи ни пак!

Прекръсти се владиката, наведе се през борда към старците и рече:

— Стига до Бога и вашата молитва, старци Божи. Не съм аз онзи, който ще ви учи. Молете се за нас грешните!

И се поклони владиката до земята на старците. Обърнаха се старците и тръгнаха назад по морето. И до сутринта се виждаше сияние там, дето си бяха отишли старците.

pravoslavie.bg